

Απόψεις | Προσωπικότητες στην "Κ"

Ημερομηνία: 09.12.2013 | 14:38

Φυσικό μονοπώλιο και ηλεκτρική ενέργεια

Του Δρος Ανδρέα Πουλλικκά*

Οι πρώτοι σχεδιασμοί για την ιδιωτικοποίηση του ηλεκτρικού τομέα έγιναν στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και αφορούσαν την ιδιωτικοποίηση της Βρετανικής κρατικής ηλεκτρικής εταιρείας. Οι σχεδιασμοί υλοποιήθηκαν την δεκαετία του 1990 και το Βρετανικό μοντέλο θεωρήθηκε οδηγός για την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων και σε άλλες χώρες. Η τότε πρωθυπουργός Μάργκαρετ Θάτσερ δεν είχε πειστεί για την αξία του εγχειρήματος. Η ίδια πίστευε ότι πως αυτός ο κλάδος είναι φυσικό μονοπώλιο και δεν είναι δυνατόν να έχεις δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις που να ανταγωνίζονται η μια την άλλη για το ποια θα παράσχει ηλεκτρική ενέργεια σε ένα νοικοκυριό. Παρόλα αυτά τελικά πείστηκε από τους συμβούλους της πως η ιδιωτικοποίηση αυτή μπορούσε και έπρεπε να γίνει.

Η κεντρική ιδέα ήταν η διάσπαση της Βρετανικής κρατικής ηλεκτρικής εταιρείας σε τέσσερις δραστηριότητες: (α) στο εθνικό δίκτυο μεταφοράς, (β) στο δίκτυο διανομής, (γ) στις επιχειρήσεις παράγωγης ηλεκτρικής ενέργειας και (δ) στις επιχειρήσεις παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, με άμεση ιδιωτικοποίηση όλων των πιο πάνω δραστηριοτήτων. Ουσιαστικά, το σχέδιο περιλάμβανε την δημιουργία ιδιωτικών μονοπωλίων στη μεταφορά και στη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας και ιδιωτικών ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στην παραγωγή και στην παροχή ηλεκτρικής ενέργειας. Όσον αφορά το πρόβλημα της μονοπωλιακής ή της ολιγοπωλιακής δύναμης των νέων ιδιωτικών εταιρειών, αντίθετα με τις ΗΠΑ όπου οι Πολιτειακές Κυβερνήσεις επιβάλουν όριο στο ποσοστό κέρδους των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας (το οποίο αυξάνεται όταν η επιχείρηση επιλέγει να αυξήσει τις επενδύσεις της σε έρευνα και νέες τεχνολογίες), επιβλήθηκε περιορισμός στην ανώτατη τιμή ανά κιλοβατώρα έτσι ώστε οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας να αυξάνονται συστηματικά πιο αργά από τον πληθωρισμό.

Το πιο πάνω εγχείρημα της Βρετανίας είχε δύο στόχους. Πρώτον, με το νέο σύστημα πάνω από όλα ήταν το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς οι λογαριασμοί τους θα μειώνονταν στο διηνεκές σε πραγματικές τιμές. Έτσι, οι εμπλεκόμενες εταιρείες αναγκάζονται να γίνουν ιδιαίτερα πιο οικονομικές, γνωρίζοντας ότι θα πρέπει να είναι κερδοφόρες υπό καθεστώς μειωμένων τιμών. Για παράδειγμα θα αναγκάζονταν να εξαφανίσουν τις σπάταλες, να μειώσουν το προσωπικό στο ελάχιστο δυνατόν, να βρουν νέους φθηνότερους τρόπους παραγωγής αλλά και παροχής ηλεκτρικής ενέργειας προς τους καταναλωτές. Δεύτερον, όλη αυτή η προσπάθεια θα δημιουργούσε τις κατάλληλες συνθήκες για την λειτουργία νέων ανταγωνιστικών Βρετανικών επιχειρήσεων παράγωγης ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίες, όταν πλέον θα άρχιζαν παρόμοιες ιδιωτικοποιήσεις στην υπόλοιπη Ευρώπη, θα ήταν έτοιμες να επεκταθούν προς τα εκεί δημιουργώντας μια νέα Βρετανική επικυριαρχία στον τομέα της Ευρωπαϊκής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

Με βάση την διεθνή βιβλιογραφία, οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στη Βρετανία αυξήθηκαν αρκετά μετά την ιδιωτικοποίηση του τομέα. Οι απόψεις όμως για το λόγο των αυξήσεων δίστανται. Από την μια υπάρχουν αναφορές ότι ευθύνεται η ιδιωτικοποίηση για τις ακριβότερες τιμές. Από την άλλη υπάρχουν αναφορές ότι η αύξηση των τιμών είναι αποτέλεσμα της εξάντλησης των φυσικών πόρων της Βρετανίας, και η παράλληλη αύξηση των ενεργειακών αναγκών της, με αποτέλεσμα να στραφεί στην Ευρώπη για να καλύψει τις ανάγκες της σε ηλεκτρική ενέργεια.

Η πρώτη δεκαετία ήταν καταστροφική για τους εργαζόμενους στον ηλεκτρικό τομέα της Βρετανίας. Αναγκάστηκαν να αποδεχθούν μεγάλη μείωση τόσο του προσωπικού όσο και των μισθών με παράλληλη χειροτέρευση των συνθηκών δουλειάς. Τον Νοέμβριο του 1998 όμως τα πράγματα άλλαξαν. Η Γαλλική κρατική εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας EDF (Électricité de France) αγόρασε την ιδιωτική πλέον ηλεκτρική εταιρεία του Λονδίνου (London Electricity). Δύο χρόνια αργότερα, η EDF αγόρασε ακόμη μια ιδιωτική εταιρεία, ενώ το 2002 επεκτάθηκε τόσο στην Νοτιοανατολική όσο και στην Νοτιοδυτική Αγγλία. Το 2008 η EDF αγόρασε την British Energy και σχεδόν όλα τα πυρηνικά εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της Βρετανίας. Σήμερα η EDF απασχολεί στη Βρετανία σχεδόν 15 χιλιάδες υπαλλήλους και επενδύει σημαντικά ποσά στην βελτίωση της υποδομής της χώρας. Ήδη έχουν προγραμματιστεί κοντά στο 2020 τα εγκαίνια του πρώτου νέου πυρηνικού αντιδραστήρα παράγωγης ηλεκτρικής ενέργειας της EDF σε Βρετανικό έδαφος. Ουσιαστικά η EDF έχει καταφέρει να επανα-ενοποιήσει σε κάποιο βαθμό την παλιά Βρετανική κρατική εταιρεία. Ίσως στο μέλλον η EDF να οδηγήσει τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας της Βρετανίας σε ιδιωτικό μονοπώλιο. Αποδεικνύοντας έτσι ότι ο τομέας της ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω της ιδιομορφίας της αγοράς, είναι εξορισμού φυσικό μονοπώλιο (όπως υποστήριζε και η πρωθυπουργός Μάργκαρετ Θάτσερ πριν την πείσουν οι σύμβουλοι της) αφού μία επιχείρηση με τις κατάλληλες ρυθμίσεις μπορεί να προσφέρει φθηνότερα και πιο αποτελεσματικά τα αγαθά της ηλεκτρικής ενέργειας απ' ότι περισσότερες.

* Αναπληρωτής Καθηγητής Ενεργειακής Πολιτικής American University of Sharjah

Tags: Φυσικό μονοπώλιο και ηλεκτρική ενέργεια